

לידתה של פלסטין

דבר הוורדאי היחידי שאפשר לומר על המתחולל השבוע בירדן הוא — שזה היה צפוי לחלוטין.

אִי־אפשר היה אמנם לקבוע מראש שד"קא ביום החמישי, ה־17 בספטמבר 1970, יתחיל הטבח הגדול. אבל כל מי שטרח להתעניין במה שקורה או עלול לקרות ב־ירדן, ידע שיבוא ליל הסכינים הארוכות.

יאסר עראפאת ידע זאת, והוא הביע את חששו באוזני עיתונאים מערביים לרוב. ישראל ידעה זאת, שכן זהו חלק בלתי כתוב מן ההסכם עם האמריקאים לראות ב־חוסין שותף לשיחות יארינג. המצרים ידעו זאת — כי היו בעצמם צד לאותו סעיף אולם בהסכם. האמריקאים ידעו זאת, שכן היו צריכים להבטיח לישראל, שבמיקרה של חתימת הסכם עם ירדן יהיה חוסין מסוגל לספק את הסחורה. כלומר: להבטיח כי לאורך גבול ישראל—ירדן ישורר שקט. ואין ישורר שקט כל עוד קיימים הסיכונים?

אפשר להניח, כי הטבח היה אמנם מת-בצע בערך בזמן הזה — אילו התפתחו שיחות יארינג כמתוכנן. כי לפי תוכנון זה, היו השיחות צריכות כבר להיות בעיצומן, כשלושת הצדדים — ישראל, מצרים ו־ירדן — מדברים „תכלית”. אלא שישאל נאחזה בהפרת ההסכם הפסקת־האש על־ידי הזות הטילים המצריים באזור התעלה, וגרמה להפסקת השיחות עוד בטרם החלו ממש. על כן ניתן היה להניח, כי עימות הדמים בין צבאו של חוסין לבין הפלס-טינים יידחה עד ש־שוב יגיעו שלוש הצדדים לשלב של יצירת עובדות. האשם הישיר ב־הפעלתה של התוכנית, בכל זאת, היה ג'ורג' חבש, שגרם

להחרפה קיצונית ביחסי חוסין—הפלסטינים. אבל בשעה זו שוב אין ערך בהצגת ה־שאלה: מדוע זה קרה ואם זה היה חייב לקרות? שאלה חשובה יותר היא: כשזה כבר קרה — מה צריכה ישראל לעשות?

★ ★ ★
מקד ירדן — גמור
מענו בוורדאי כולנו את הדיעה: „מצוין. שישחטו אחד את השני!” אִי

איוה מין פלסטין זאת תהיה? קשה להתנבא. אפשר רק שוב להסתמך על ההגיון המדיני ולומר, כי כאשר יתפסו הפלסטינים את השלטון בכל מרחב הירדן — וזה יבוא במקום מאוד או קצת במאור־חר — יהיה זה יאסר עראפאת שניהיג את המדינה החדשה. אירגון אל־פתח הוא ש־יהיה המיסד השלטוני שם. מימסד שי־טרך להתמודד עם בעיות קיום. האמריקאים, גם ברגעים שרמוזו על אפ־שרות של התערבות צבאית בירדן, הבהירו שהם לא יחסו לראות בפלסטינים צד ל־מגעים ולהסכמים. הם צריכים לדאוג ל־אינטרסים שלהם גם במיקרה של הפיכת ירדן לפלסטין. אבל האינטרסים של האמריקאים אינם ודאק האינטרסים של ישראל. שלום עם שכנתנו ממזרח, שותפות־גורל עם העם הפלסטיני בארץ המשותפת. אם בפלסטין זאת יגברו הקיצונים, דור־שי חיסולה של ישראל; או אם יגברו ה־מתונים־יחסית, אנשי הריאליזם המדיני ולא הרפתקנים מטורפים — חד הוא. נצטרך לחיות לצידם, להגיע איתם לידי הסכם. אם כך — אין טעם לחכות. הזמן להניח את היסודות להיבירות זו הוא היום.

חוסין וצבאו ניסו לחסל את ההנהגה ה־צבאית והמדינית של הפלסטינים. תוך כדי כך ערכו טבח בהמוני הפלסטים ובתושבי עמאן והצפון. הם נכשלו. טבח המוני — בוצע. חיסול ההתנגדות הפלסטינית — לא. מרכזי־הכוח של הסידיין בדרום הארץ ו־מרכזה נשברו. אבל הנהגתם לא חוסלה, ועוד נותרו להם כוחות רבים שהמשיכו להילחם. אפילו היעד המצומצם של חוסין — לחסל לכמה שנים את ההתנגדות ה־מאורגנת למיטתו, וכך להבטיח ל־ממלכתו עוד נשימה — לא הושג.

★ ★ ★
איוה מין פלסטין?
זד בטרם החל העימות האחרון, הכריז יגאל אלון לעיתון צרפתי: „אם ינצחו הפלסטינים — נדבר איתם.” אנחנו יעצנו במשך שנים לממשלת י־ראל לא לחכות עד שתפול ההכרעה; לא להיגרר אחרי עובדות מוגמרות שייקבעו בלעדינו. הצענו מדיניות פעילה, הצענו יו־מה ישראלית, הצענו תמיכה לאלתר בעיק־רון של פלסטין עצמאית. כיום, ברגעי גסיסתה של ירדן, אנו עדים לחבלי לידתה של פלסטין.

בל שימחה־לאיד אינה תחליף למחשבה מדינית, ואינה יכולה לפתור אותנו מלש־אול את עצמנו: באיזה צד אנחנו — לצידו של חוסין או של הפלסטינים?
לא צריך להיות מאמין גדול בזכותו של העם הפלסטיני למדינה עצמאית משלו כדי להגיע למסקנה כי השבוע נחתם בחזקת חוסין. גורלו של חוסין הוא ימשך אולי ל־חיות ולפקד על צבאו עוד זמן כלשהו. אך כמלך ירדן הוא גמור. הוא גמור אפילו כמלכה של רבת עמון וסביבתה ה־קרובה. העולם הערבי נגדו — מי באופן צבאי פעיל כמו סוריה, מי בלית־ברירה כמו מצרים. והעיקר: לא יעלה על דעתו של פלסטיני אחד — יהיה מתון ומיושב כאשר יהיה — להשלים עם המשך שלטונו של חוסין. די לדבר עם אוהדיו הדבקים ביותר של המלך, מבין אישי הגדה המער־בית, כדי להיווכח בזאת. עד אחרון הם אומרים: „חוסין גור מות על עצמו.” סיו או מדיני — לא חשוב מבחינתנו.

מאת
שלום כהן